

Šī lapa izdrukāta no DELFI portāla

Adrese: <http://www.delfi.lv/archive/print.php?id=45607736>

Olavs Cers: Quo vadis, dempingotāji?

(25)

Olavs Cers, zvērināts advokāts

23. februāris 2015 01:04

Foto: Publicitātes foto

Publisko iepirkumu procedūras tuvākajā laikā skars nozīmīgas pārmaiņas. Saskaņā ar Eiropas Savienības direktīvām līdz 2016. gada 18. aprīlim katrā dalībvalstī ir jāievieš jauns iepirkumu regulējums.

Latvijā tas tiks realizēts, sagatavojot jaunu Publisko iepirkumu likumu. Tāpat valdībai ir jāsagatavojas, lai maksimāli pielāgotu valsts budžeta pozīcijas Eiropas Savienības fondu apjomīgajām subsīdijām 2014. - 2020. gadu plānošanas periodā. Līdz 2020. gadam Latvijai būs pieejams Eiropas Savienības līdzfinansējums 4,4 miljardu eiro apjomā.

Līdzfinansējuma precīzs apjoms ekonomikas sektorā, kur apgrozās vislielākie finanšu līdzekļi - enerģētikā, būvniecībā, u. c., būs zināms pēc projektu realizācijas 2020. gada beigās. Provizorisks subsīdiju apjoms ir aptuveni 1,5 miljardi eiro. Respektīvi, tas ir līdzvērtīgs valsts budžeta finansējumam ekonomikā 2015. gadā.

Jāpiebilst, ka transporta joma ir vienīgā, kur ir sagatavots konkrēts plāns par valsts un Eiropas finanšu līdzekļu izlietošanu ilgtermiņā. Proti, ir sagatavota autoceļu sakārtošanas

programma valsts mērogā līdz 2020. gadam. Tam paredzēti aptuveni 1,15 miljardi eiro no valsts budžeta un aptuveni 456 miljoni eiro no Eiropas Savienības publiskajiem fondiem.

Šāds valsts budžeta finansējuma apjoms ir ievērojams, un retrospektīvā skatījumā tas ir pieaudzis proporcionāli Eiropas finansējumam. Līdz ar to šobrīd visnotaļ loģiska ir būvnieku apvienību nostāja - jo vairāk objektu izdosies izbūvēt *vienā piegājiēnā*, maksimāli izmantojot Eiropas Savienības fondu līdzekļus, jo mazāks slogs kritīs uz valsts budžetu nākotnē, jo pēc projektu realizācijas atliks tikai atjaunot jaunizbūvēto ceļu segumus, renovēt ēku fasādes, u. tml., kas nav tik dārgs process kā objektu izbūve vai preču iegāde no jauna. Tas ir jādara ar vislielāko atbildību.

Organizējot iepirkumus, šobrīd kā nekad agrāk ir jāatceras, ka revīzijas institūcijas, konstatējot pārkāpumus konkurencē, var aktualizēt jautājumu par finansējuma pārtraukšanu vai samazināšanu. Kā saka - jo lielākas iespējas, jo lielāka atbildība, un pasūtītājiem ir jāizslēdz jebkādi riski un konkurences pārkāpumi, jo īpaši dempings, kas deformē tirgu.

Dempinga ceļā komersants samazina savas izmaksas zem ekonomiski pamatotiem izcenojumiem. Tādējādi komersants apzināti un mērķtiecīgi akceptē reālus zaudējumus konkursa uzvaras rezultātā. Tas būtiski kropļo konkurenci. Praksē ir sastopami gadījumi, kad uzņēmumi realizē līguma daļu, saņem rēķinu proporcionālu apmaksu, bet atkāpjas no iepirkuma līguma tālākas izpildes, jo it kā neesot iespējams izpildīt darbu par paša piedāvātām cenām, par ko vairo pasūtītāju.

Kaut arī šādā gadījumā komersants samaksā līgumsodu, tomēr faktiski gūst peļņu apjomā, kas pārsniedz piemērotās sankcijas. Rezultātā visvairāk cieš pasūtītājs, kas no šāda komersanta saņem savdabīgu mantojumu, piemēram, nepabeigtu būvobjektu. Kaitējums ir ievērojams. Cieš tirgus, jo būvkomersanti, kas ir gatavi un bija gatavi pabeigt darbus par ekonomiski pamatotām izmaksām, neguva iepirkuma līguma slēgšanas tiesības, ko normālos apstākļos gūtu.

Konkurēt ar dempingotājiem principā nav iespējams. Konkurences aspektā nav iespējams pārspēt pretendentu, kas piedāvā objektīvi nepamatotus izcenojumus par darbiem. Būtībā šādi pretendenti iznīcina paši sevi, jo, regulāri *dempingojojot*, komersants ekonomiski nevar pastāvēt. Kā komersants gūs ieņēmumus uzņēmējdarbības nodrošināšanai? Līdz ar to ekonomiski droša rīcība ir izvairīties no jebkādas sadarbības ar dempingotājiem gan no privātpersonu - komersantu - puses, gan no pasūtītāju puses.

Medijos, piemēram, "Latvijas Avīzes" 2015. gada 5. janvāra izdevumā, minēts būvnieku viedoklis par to, ka dempings ir ļoti grūti pierādāms. [\[1\]](#) Rodas pamatots jautājums - kā pierādīt, ka, piemēram, būvdarbu piedāvājumā - tāmēs - ietvertie izcenojumi pārsniedz faktiskās izmaksas? Publisko iepirkumu likumā tam ir paredzēts nepamatoti lēta piedāvājuma izvērtēšanas mehānisms jeb detalizēta skaidrojuma pieprasījums no pretendenta gadījumos, kad piedāvātā cena ir būtiski zemāka par citu komersantu cenām vai arī būtiski atšķiras no pasūtītāja aprēķina, piemēram, kontroltāmes.

Jānorāda, ka būvniecībā saskaņā ar Ministru kabineta noteikumiem paredzamo līgumcenu nosaka, veicot reālus inženiertehniskus aprēķinus, un tāpat sagatavo kontroltāmes. Līdz ar to visi piedāvātie izmaksu izcenījumi ir objektīvi izvērtējami un dempings ir pierādāms, ja iepirkuma nolikums ir sagatavots precīzi un atbilstīgi. Atliek vien zināt, kādās iepirkumu procedūrās visvairāk piedalās *dempingotāji*.

Dempings absolūtā vairumā gadījumos tiek realizēts pie viszemākās cenas kā piedāvājumu izvēles kritērija. "Iepirkumi" žurnālā 2014. gada 30. janvāra numurā ir publicēti būvnieku un būvmateriālu ražotāju viedokļi par to, ka dempinga cēlonis meklējams Publisko iepirkumu likuma piedāvājumu izvēles vadošajā kritērijā - viszemākās cenas principā.[\[2\]](#) Šāds arguments ir daļēji pamatots. Piedāvātā cena kā piedāvājumu izvēles kritērijs patiešām rada piemērotus apstākļus dempingam. Darbojas princips - jo vairāk ailēs būvniekam tiek piedāvāts ierakstīt savus aprēķinus, jo lielākas iespējas, ka uzvara konkursā tiks gūta dempinga rezultātā. Respektīvi, jo lielāks procentuālais īpatsvars ir izcenījumu izvērtēšanai, jo lielākā mērā šie izcenījumi ietekmē konkursu rezultātus.

Tāču nedrīkst aizmirst, ka viszemākā cena nav vadošais piedāvājumu izvēles kritērijs nedz Publisko iepirkumu likumā, nedz Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju likumā. Tas ir alternatīvs kritērijs. Viedoklis par to, ka viszemākā cena esot vadošais atlases kritērijs iepirkumos Latvijā, ir radies praksē, regulāri piedaloties iepirkumos, jo šis kritērijs tiek ilgtermiņā izmantots vairumā konkursos. Rodas jautājums - kāpēc pasūtītāji neizmanto saimnieciski izdevīgākā piedāvājuma izvēles kritēriju?

Jāatsauc atmiņā Iepirkumu uzraudzības biroja vadītājas Daces Gailles komentārs "Iepirkumi" žurnālam, uzsverot, ka neviens nav atcēlis saimnieciski izdevīgākā piedāvājuma izmantošanu konkursos, bet neviens nav mēģējis nodefinēt saimnieciskā izdevīguma kritērijus. Līdz ar to zemāko cenu kā atlases kritēriju konkursos izmanto, jo tas neprasa sevišķu piepūli un radošu pieeju atlases noteikumu formulēšanai.

Svarīgākais, kas ir jāsaprot - jauns likums un līdz ar to viszemākās cenas atlases kritērija atcelšana nenovērsīs dempinga iespējas. Iespēja *dempingot* būs jebkur, kur būs iespēja piedāvāt cenu. Tāču cena kā viens no piedāvājumu izvērtēšanas kritērijiem saglabāsies arī saimnieciski izdevīgākā piedāvājuma izmantošanas gadījumā. Tajā pašā laikā pasūtītājiem būtu jāizvairās arī no tādiem saimnieciski izdevīgākā piedāvājuma kritērijiem, kuros nav iekļauta cena, jo tad būtu jārēķinās ar neadekvāti augstiem finanšu piedāvājumiem.

Tieši tāpēc Iepirkumu uzraudzības biroja vadītāja Dace Gaile "Dienas Biznesa" 2014. gada 28. maija izdevumā[\[3\]](#) norādīja, ka saimnieciski izdevīgākais piedāvājums "*nenovērsīs spēles ar dempingu*". Līdz ar to jauns iepirkumu likums, kas atcels viszemākās cenas atlases kritēriju un kas tiks ieviests Latvijā līdz 2016. gada 18. aprīlim, neatrisinās dempinga problēmas. *Spēles ar dempingu* ir iespējams novērst, konkursos nodrošinot maksimālu konkurenci. Tieši konkurence ir dempinga ierobežošanas primārais mehānisms. Jo vairāk pretendentu iesniegs piedāvājumu, jo salīdzināmāki tie

būs. Attiecīgi būs objektīvi vienkāršāk identificēt to piedāvājumu, kurš būtiski atšķiras no citu komersantu piedāvātajām cenām un tādējādi varētu būt nepamatoti lēts.

Līdz ar to problēma ir jārisina kompleksi, aptverot būtiskus jautājumus nolūkā nodrošināt konkurenci, kas attiecas gan uz pasūtītājiem, gan uz pretendentiem, gan uz likumdevēju. Būtiski, lai būvkomersanti paši aktīvi piedalītos gan nolikumu prasību izvērtēšanas procesā, gan tiesību aktu optimizēšanas procesā. Šī darba ietvaros sadarbībā ar vienu no lielākajiem Vācijas būvuzņēmumu koncerniem Ārvalstu investoru padomē Latvijā ir iesniegti priekšlikumi Publisko iepirkumu likuma normu izmaiņām.

Tagad būtiska ir politiskā izšķiršanās - vai likumdevējs spers nepieciešamos soļus, lai pastiprinātu iepirkumu kontroli, tādējādi maksimāli novēršot iespējas dempingot?

[1] "Dempingotāji jāizslēdz no valsts iepirkumiem". AS "LAUKU AVĪZE". Publicēts: <http://www.la.lv/dempingotaji-jaizsledz-no-valsts-iepirkumiem/>.

[2] "Zemākā cena būvniecībā: ekonomija vai dempings? SIA "Imperum". Iepirkumi. Publicēts: <http://zurnalsiepirkumi.lv/zemaka-cena-buvnieciba-ekonomija-vai-dempings/>.

[3] Iepirkumu sagaida jauns likums. "Dienas bizness". Publicēts: <http://www.db.lv/laikraksta-arhivs/zinas/iepirkumus-sagaida-jauns-likums-415522>.

Stingri aizliegts DELFI publicētos materiālus izmantot citos interneta portālos, masu informācijas līdzekļos vai jebkur citur, kā arī jebkādā veidā izplatīt, tulkot, kopēt, reproducēt vai kā citādi rīkoties ar DELFI publicētajiem materiāliem bez rakstiskas DELFI atļaujas saņemšanas, bet, ja atļauja ir saņemta, DELFI ir jānorāda kā publicētā materiāla avots.
